

УДК: 632.4:633.11“321”(477.83)

Ключевич М.М., д. с.-г. н., професор

Сорока В.В., студент ОС магістр

Державний університет «Житомирська політехніка»

СЕПТОРІОЗ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ТА КОНТРОЛЬ ЙОГО РОЗВИТКУ В ДП «НОВА ПЕРЕМОГА» ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Септоріоз пшениці озимої, спричинений збудниками *Septoria tritici* та *Parastagonospora nodorum*, належить до найбільш економічно небезпечних хвороб зернових культур у Європі. За умов інтенсивного землеробства та техногенної трансформації довкілля його шкідливість зростає через зміну мікрокліматичних параметрів полів, деградацію ґрунтової структури, підвищення щільності посівів та зниження імунного фону фітоценозів [1].

У Житомирській області, де аграрне виробництво тісно межує з кар'єрами з видобутку щебеню, каоліну, гранітів і будівельних матеріалів, питання біотичної стійкості культур стають складовою загальної проблематики безпечного природокористування. Пилові викиди, зміни водного балансу, зміна кислотності та аерації ґрунтів є непрямими чинниками, що впливають на перебіг грибних інфекцій.

Саме тому дослідження септоріозу пшениці озимої в господарстві ДП «Нова Перемога», яке межує з технологічно активними територіями, є прикладом міжгалузевої проблеми, що поєднує питання агрономії, ґрунтозахисного виробництва, екологічної безпеки та техногенного впливу гірничодобувного комплексу.

Септоріоз проявляється переважно у вигляді некротичних плям на листках та колосі, що знижує фотосинтетичну активність рослин та формування продуктивного колосу. За даними різних наукових джерел, втрати врожаю за епіфітотійного розвитку можуть становити 15–35 %, а у критичні роки – до 45 % [1].

До факторів, що сприяють розвитку хвороби, належать: підвищена вологість повітря понад 70–80 %; наявність тривалих рос; надмірне внесення азотних добрив; монокультура; недотримання сівозміни; висока щільність посівів.

Кар'єрні відвали, пилові навантаження та зміни мікрорельєфу сприяють локальному накопиченню вологи, а це може створювати сприятливий мікроклімат для септоріозу. Будівельні та гірничі майданчики провокують підвищення дисперсності частинок у повітрі, що осідають на рослинності, знижуючи кутикуличний захист та травмуючи листову поверхню — це пришвидшує проникнення патогенів.

Таким чином, проблематика розвитку септоріозу безпосередньо пов'язана із загальною тематикою конференції, оскільки модифіковані техногенні ландшафти стають гарячими точками розвитку шкідливих організмів, що потребує інноваційних заходів контролю.

Встановлено, що зараження збудниками септоріозу проходить упродовж усього періоду вегетації пшениці озимої, але найбільш сприйнятливими рослини є у фазі колосіння і цвітіння.

Септоріозу притаманний високий інфекційний потенціал, що є причиною його швидкого розповсюдження в агроценозі культури.

Хвороба призводить до зниження інтенсивності дихання, яке зменшується на 4–17%. Все це може бути причинами вилягання, пустоколосості і загибелі окремих рослин, особливо коли хвороба проявляється у фазах прапорцевого листка, колосіння і цвітіння.

Ураження пшениці збудниками септоріозу впливає на якість зерна: вміст білку знижується на 0,32%, енергія проростання насіння зменшується на 9–37,8 %, а польова схожість – на 5,8–27,2%.

Розвитку хвороби сприяють ранні строки сівби озимих, незбалансовані норми азотних добрив. Високу ефективність забезпечує обробка фунгіцидами.

У вегетаційний період досить поширеним методом, що дає змогу захистити різні частини вегетуючих рослин від зараження фітопатогенними грибами шляхом затримки початку епіфітотії або зниження швидкості інфекції, яка передається, головним чином, аерогенно є обробка рослин фунгіцидами.

Застосування фунгіциду перед настанням патологічного процесу в передепіфітотійній стадії подовжує її розвиток і початок епіфітотійного наростання септоріозу листя припадає на менш вразливий період росту рослини-господаря. Адже початком епіфітотії є поява окремих первинних симптомів на чотирьох верхніх листках. Обробка фунгіцидом при різкому зростанні швидкості інфекції не дає змоги знизити рівень розвитку хвороби і це призводить до додаткових втрат врожаю і неефективного використання засобів захисту.

Список використаної літератури:

1. Інтегрований захист рослин: навч. посіб. / Писаренко В.М., Піщаленко М.А., Поспелова Г.Д., Горб О.О., Коваленко Н.П., Шерстюк О.Л. Полтава, 2020. 245 с.
2. Ключевич М. М. Роль антропогенних факторів у підвищенні стійкості озимої пшениці до септоріозу в агроекологічних умовах Полісся. Вісник ДАУ. 2003. № 1. С. 270–278.